

ירושלים – מעלת קדושת ירושלים (תשפ"ב)

אחרי מלחמת ששת הימים, חזרה העיר העתיקה בירושלים לידי עם ישראל, פעם הראשונה מאז חורבן בית המקדש לפני כאלפיים שנה. משום-מה רבים הם שאינם מתלהבים מזה, אינם מתרגשים מזה. ולזה באנו כאן לעורר על פי התורה:

מעלת לימוד התורה משפיעה שהאדם סופג בתודעתו עוצמת המצוות ופנימיותן. לא די במה שהאדם מנענע ארבעה מינים בסוכות, ואינו יודע אל מה הם מרמזים. לא די לו לאדם ששומע טו-טו-טו של השופר ואינו מעיין להבין משמעות המצוה ההיא. אלא בכל מצוה ומצוה שהקב"ה נתן, על האדם שנוצר להיות בעל-הגות לחקור, לשקול, לעיין להשכיל ולדעת מה החשיבות של המצוה ההיא. וכך לענין ירושלים, עיר תפארתנו, העיר "כלילת יופי" (איכה ב, טו) והיא בגימטריא: ירושלים 596.

מעניין הדבר שאין השם "ירושלים" מופיע כלל בתורה. אלא איך קוראים לה? "המקום אשר יבחר ה' אלוהיך", וזאת בעשרים מקומות! כלומר במקום לחסוך במלים, ראתה התורה לנכון לשבח את העיר, "כי בחר ה' בציון, איוה למושב לו" (תהלים קלב, יג).

מה יש בעיר הזאת שאין בכל שאר ערי ישראל? חז"ל לימדו כי עשר קדושות יש בארץ ישראל, והעיר ירושלים קדושה היא יותר מכל שאר חלקי ארץ ישראל. מה הרעיון? הנה הרמב"ם כתב השוואה, שכאשר שָׁכַן היה עם ישראל בארצו, הארץ היתה מקודשת. אבל מעת שגלינו ממנה, קדושתה לענין מצוות התלויות בארץ נסתלקה. אבל לא כן ענין ירושלים! כך דברי הרמב"ם (הלכות בית הבחירה, סוף פרק שביעי):

"ולמה אני אומר במקדש וירושלים קדושה ראשונה קידשה לעתיד (לבוא) ובקדושת שאר א"י לענין שביעית ומעשרות וכיוצא בהן לא קידשה לעתיד (לבוא)? לפי שקדושת המקדש **ירושלים** מפני השכינה, ושכינה אינה בטילה. והרי הוא אומר 'והשימותי את מקדשיכם', ואמרו חכמים (מגילה כח, א) 'אע"פ ששמומין, בקדושתן הן עומדים'. אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כיבוש רבים, וכיון שנלקחה הארץ מידיהם [בחורבן בית ראשון] בטל הכבוש ונפטרה מן התורה ממעשרות ומשביעית שהרי אינה מן ארץ ישראל..." [ומאז

שאין רוב עם ישראל בארץ ישראל, אין קדושת כלל הארץ דאורייתא, לענין מצוות התלויות בארץ, אבל בכל זאת חייבים אנו במצוות אלו מדרבנן].

הרי יחודה של ירושלים הוא מעל-ומעבר לכל חורבן. והטעם הוא כי השכינה שורה בה בקביעות. "מעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי" (שמות רבה ב, ב). ומאיזה טעם?

ענה על כך הרמב"ם (הלכות בית הבחירה פרק ב הלכה ב):
"מסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן אֶרְנָה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק. והוא המקום שבנה בו נח כשיצא מן התיבה [נדד רגלי מהרי אררט בתורכיה עד כאן!]. והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל. ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא, ומשם נברא. אמרו חכמים 'אדם ממקום כפרתו נברא'". [כאן נקודה גיאוגרפית ממנה התחילה התפשטות גלובוס כדור הארץ – יומא נד, ב]

לכן אסור להתייחס לעיר ירושלים בעיניים של חולין, אלא בחרדת-קודש. בסוף ספר יחזקאל נאמר "וְשֵׁם הָעִיר, מִיּוֹם ה' שָׁמָּה!" כלומר בעתיד כאשר מישוהו ישלח מכתב לירושלים, יכתוב על המעטפה "ה' שָׁמָּה" וידעו במשרדי הדואר שמדובר בירושלים.

מחבר ספר "בן איש חי" מחדש כי המלה "ירושלים" בגימטריא "מקום קודש" [596]. ומצאנו בתהלים (מו, ה) היא נקראת "עיר אלוהים". ושם (מח, ט) נקראת "עיר ה' צבאות, בעיר אלוהינו".

מעניין הדבר, כי במצות לולב ושאר המינים, לפי הירושלמי (סוכה ג, הלכה יא) המצוה מהתורה היא לקחת אותה בכל העיר [העתיקה] ירושלים כל שבעת הימים, אבל בשאר ארץ ישראל המצוה מהתורה היא אך ורק ביום הראשון של סוכות [ובשאר הימים המצוה מדרבנן]. מדוע ההבדל הזה? אלא המקרא אומר:
"וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר פֶּתִי תְּמָרִים וְעֵץ עָבֹת וְעֵרְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם **שִׁבְעַת יָמִים**" (ויקרא כ ג, מ).

הפסוק מחולק ולכאורה סותר את עצמו. אלא "ולקחתם לכם ביום הראשון" הוא ענין לכל היהודים בשאר ארץ ישראל ובעולם. אבל "ושמחתם לפני ה' שבעת ימים" הוא רק בירושלים. הדבר זה נפלא.

מניין לחז"ל לדרוש כך? אלא יש רק עוד מקום אחד בתורה שכתובות המלים "ושמחתם לפני ה' ", ושם כתוב מפורש שמדובר בירושלים. דברים יב (יא-יב):
וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשִׁכְן שְׁמוֹ שָׁם, שָׁמָּה תִּבְיְאוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר
אֲנִי מֵצִוָּה אֲתֶכֶם, עוֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם מִעֲשֵׂרֵיכֶם וְתִרְמֹת יִדְכֶם וְכָל מִבְּחַר נְדָרֵיכֶם
אֲשֶׁר תִּדְרוּ לַה'. וְשִׁמַּחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם...":

אבל הנה פלא! הקב"ה אין שמחה לפניו מאז גלו ישראל מירושלים. כך לשון
חז"ל: "מיום שחרב בית המקדש **וחרבה ירושלים** אין שמחה לפני הקב"ה עד
שיבנה את ירושלים ויחזיר את ישראל לתוכה, שנאמר 'וְגִלְתִּי בִירוּשָׁלַם, וְשִׁשְׁתִּי
בעמי, ולא יִשְׁמַע בַּה עוֹד קוֹל בְּכִי וְקוֹל זַעקָה" (ישעיה סה, יט) (מדרש איכה זוטא,
א).

וכך כתב מהר"ל: "אלא שכך צריך להיות, שלא ישכח ירושלים כלל, כמו שאמר
(תהלים קלז, ה) "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני". **כי ירושלים הוא עצם
ועיקר מעלת העולם**" (נצח ישראל, פרק כג, עמ' קיז) ועוד כתב: "וביאור
ענין זה, כי ירושלים אינה עיר טבעית כמו שאר עיר, רק היא עיר אלוקית במעלתה
האלוקית" (נצח ישראל, תחילת פרק נא).

מה הענין? מדוע עינינו טרוטות ואין אנו מבינים כראוי מעלת העיר ירושלים? אלא
כאשר עם ישראל היה נוהג בקדושה, היו אנשי-ירושלים מובחרים שהרגישו שיש
לנו אב ופטרון, הוא הקב"ה. כתוב "יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׁיו, **בְּנִי צִיּוֹן** יְגִילוּ בְּמִלְכָּם"
(תהלים קמט, ב). מה ההבדל בין "שמחה" ל"גיל"? אלא מבאר המלבי"ם (על
ישעיה ט, ב ביאור המלים) כי "שמחה" היא בלב על המצב הקבוע, מצב שהורגל
האדם בה. ו"גיל" הוא על גילויים חדשים, המרוממים את רוחו של האדם. ירושלים
נקראת "משוש כל הארץ" (תהלים מח, ג) כי בזמן תפארתה היו תושביה שמחים
ועליזים, במה שהרגישו שיש לנו אדון, יש לנו שומר, יש לנו השגחה פרטית. וככל
שהתבוננו בזה, התרבה אצלם הגיל בלב.

מובא במדרש (שמות רבה, סוף פרשה נ"ב) "כיפה [=ביתן קטן] של חשבונות
היתה חוץ לירושלים, וכל מי שמבקש לְחַשֵּׁב [=חשבונות בעיני ממונן] הולך לשם.
למה? שלא יִחְשַׁב בירושלים וְיִצַּר, לפי שנקראת 'משוש כל הארץ'. וכל השבח הזה
למה? שהיא 'קרית מלך רב'!", מלך אדיר וכביר.

הרבה יש לנו לשמוח בימינו שבני ישראל חוזרים לארצנו, ושירושלים נבנית ומתיישבת על ידי יהודים. הקב"ה משמח אותנו עם אות לטובה. הקב"ה מחמם את לבנו. הקב"ה מעודד אותנו. הקב"ה מחזק אותנו. בעת גלותנו, אמרו חז"ל (ברכות ג, א): "בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמיא הגדול מבורך, הקב"ה מנענע ראשו ואומר 'אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך. מה לו לאב שהגלה את בניו? ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם!'"

תושבי ירושלים נקראו "בני ציון היקרים" (איכה ד) והעידו במדרש שם: "בני ציון היקרים, מה היתה יקרותן? עירוני [=בן עיר אחרת] שנשא ירושלמית, היה נותן לה משקלה זהב. וכן ירושלמי שנשא עירונית [=בת מעיר אחרת] היו נותנין לו משקלו זהב".

מובא במדרש (ויקרא רבה יג) "מדד הקב"ה כל העיירות ולא מצא עיר שיבנה בה בית המקדש אלא ירושלים". מה הענין המיוחד בירושלים? אלא למדונו חז"ל (יומא נד, ב) שממנה התחיל בנין כל כדור הארץ. "תנא: [ציון] שממנה הושתת העולם, מציון נברא העולם... שנאמר (תהלים, מזמור נ', א-ב): מְזֻמֹּר לְאֶסְפָּאֵל אֱלֹהִים ה' דְּבָר וַיִּקְרָא אֶרֶץ, מִמְזָרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבֹאֵו: מְצִיּוֹן מְכַלֵּל יוֹפֵי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ". [עכ"ל]

והיה כדור הארץ נמשך ומתרחב במדותיו [כמו כדור מנופח] עד שהגיע לממדים שאנו מכירים היום. והיא נקראת (יחזקאל לח, יב) "טבור הארץ" [אמצעיתו של העולם, וכך שמה בפסקתא רבתי, פרק י, כי תשא], מקום לידת העולם, הוא ציון! והמשיכו להודיע שם בגמרא (יומא נד, ב): "מציון מכלל יופי אלוהים הופיע, ממנו מוכלל יופיו של עולם". "עשרה קבים יופי ירדו לעולם, תשעה לקחה ירושלים" (קידושין מט, ב). ואמרו "מי שלא ראה ירושלים בתפארתה, לא ראה כרך נחמד מימיו" (סוכה נא, ב). היו רגילים לטאטא רחובות שוקי ירושלים בכל יום ויום (פסחים ז, א)

כאן עריסת הלידה של כל האנושות! כאן הקשר לטהרת העולם. ולעתיד לבוא יעלו כל העמים לירושלים ללמוד משם כיצד להתנהג: "וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נִכּוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית ה' בְּרֹאשׁ הָהָרִים וְנִשָּׂא מִגְבְּעוֹת וְנִהְרֹוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם: וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ: לָכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה' אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וְיִירָנוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְכֶּה בְּאַרְחֵיתָיו, כִּי מְצִיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה, וְדִבֵּר ה' מִירוּשָׁלַם" (ישעיה ב, ב-ג). כלומר הגוים הם הם שישירו שיר זה: "כִּי מְצִיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה, וְדִבֵּר ה' מִירוּשָׁלַם!"

מדוע אין אנו רואים בגלוי-יותר מעלתה של ירושלים? החסרון הוא בנו, כי אין בנו התשוקה הגדולה הראויה לגאולה. כך לשון ר' יהודה הלוי בסוף ספר הכוזרי: "ירושלים לא תיבנה כי אם כאשר ישתוקו אליה בני ישראל **תכלית התשוקה**, עד אשר יחוננו את אבניה ואת עפרה".

מה נאמר כאשר עיטנינו ראות כי חלק מעם-ישראל חוזר "לשולחן אביהם"? הרי ודאי עת רצון היא! אם לא השלטונות, שהם בחלקם כופרים ומינים המונעים בניית בתי ירושלים, היינו רואים תשועות עוד יותר גדולות. [הרי גירסת הגמרא בעין יעקב, (חולין קלג, א) "כל העושה טובה למי שאינו מכירה, כאילו זורק אבן למרקוליס"]. ובאמת מה שכלל ישראל אינם מחשיבים גודל הנס שיש לנו עיר-הקודש עוצר ומעכב את המשך גילויי הנסים. נאמר בתהלים (קז, מב-מג): "ראו יְשָׁרִים וְיִשְׁמְחוּ... מִי חֶכֶם וְיִשְׁמַר אֱלֹהִים, וְיִתְבֹּנְנוּ חֲסִדֵי ה'!"

נקוה שנגיע לכך במהרה בימינו. צריכים להביט על ירושלים בעיניים תורניות.